

Zájmy a využívání volného času dívkami ve výchovném ústavu v porovnání s jejich vrstevnicemi vyrůstajícími v rodinném prostředí (navštěvujícími učiliště nebo střední odb. školu)

Diplomová práce Lenky Dreviankové se věnuje tématu, jehož závažnost, důležitost a širší společenský dosah dokáže autorka v úvodu velice výstižně zformulovat a vyzdvihnout. Téma je tak celospolečensky daleko nosnější, než by se mohlo z názvu práce zdát. Práce je kompozičně dobře postavená, rozdělena na teoretickou a praktickou část ve stejném poměru. Také řazení jednotlivých kapitol, probíraných témat a diskutovaných otázek je logické a rozvržení jednotlivých dílčích témat i praktických úkolů je promyšlené a koncepčně i časově zvládnuté.

Teoretická část je značně obsáhlá a představuje velice dobrou kompilaci velkého množství relevantních zdrojů, které autorka vhodně střídá, kombinuje a všestranně využívá k vystižení nejpodstatnějších témat souvisejících s problematikou využívání volného času v dnešní době. Celkově tato část práce odráží erudici a orientaci ve zvoleném studijním oboru. Z formálního hlediska mám poněkud vážnější připomínku ke grafickému odlišování využívaných zdrojů. Autorka je v tomto velmi nedůsledná – některé citace uvádí v uvozovkách i kurzívě, jiné však pouze v kurzívě bez uvozovek, jiné zase v uvozovkách, ale bez kurzívy, což je ještě znejasňováno tím, že některá tvrzení (není jasné, zda vlastní, nebo přebraná z literatury) zvýrazňuje kurzívou. Tato nedůslednost nebo alespoň nejasnost grafického klíče vede ke zbytečné nepřehlednosti ve strukturaci textu na citáty, parafráze a vlastní formulace či myšlenky, jež by měla být zcela jasná. Stejně tak stylistika ani gramatika není zcela bez chyb, nicméně není nijak výrazně podprůměrná ani na úkor srozumitelnosti a logické návaznosti textu. Rozhodně mi však v této části práce zcela uniká smysl kapitoly 8.1 (*Shrnutí*), v níž se ve skutečnosti nedozvídáme nic shrnujícího ani zobecňujícího, protože jde o víceméně heslovitý výčet názvů kapitol, které jsme si už přečetli. Taková „kapitola“ je pak zcela zbytečná.

Praktická část práce je mimořádně zajímavá v tom, že žádná z předložených hypotéz se na základě výzkumného šetření nepotvrdila. To samozřejmě může být zcela relevantním a vysoce objevným výsledkem práce, nicméně sama autorka přiznává, že ne ze všech částí dotazníku se jí podařilo získat informace, které potřebovala. Ať už bylo příčinou neporozumění zadání, netrpělivost nebo nedostatek motivace respondentek nebo jen opomenutí obrátit stránku s dalšími částmi dotazníku, vede mě to k podezření, že výzkumné šetření nebylo zvládnuté zcela bez problémů. Některé z těchto problémů plynou z praktické realizace výzkumu, jiné však mohou mít svůj zdroj v samotné struktuře dotazníků. V následující části se pokusím o shrnutí svých připomínek k metodice výzkumu:

- Hypotézy jsou v práci postavené a zformulované dobře, odůvodněné a dostatečně propojené s teoretickou částí práce, stejně tak je na ně v závěru práce výslovně reagováno, přesněji řečeno jsou jasně a srozumitelně vyvráceny. Poněkud neobratně je však formulovaná kapitola 1 (*Cíl šetření*), která cíle práce, dobře vyjádřené v dalších částech, znejasňuje – autorka tu např. zaměňuje rozdíl mezi trávením volného času dívek z normálního rodinného, alespoň teoreticky sociálně funkčního prostředí a trávením volného času v prostředí rodinném, ale nefunkčním, odkud vede cesta do ústavní výchovy. V důsledku přidání této třetí kategorie není jasné, které kategorie chce autorka vlastně srovnávat – jestli trávení volného času u dívek ve výchovném ústavu a dívek žijících v normálním rodinném prostředí,

nebo dívek ve výchovném ústavu a dívek vyrůstajících v rodinném prostředí narušeném. Teprve v další části textu se jasně ozřejmuje, že přeci jen platí to, co je vyjádřeno v samotném názvu práce.

- Poněkud ruší také to, že autorka správně na několika místech zdůrazňuje regionální podmíněnost a omezenost získaných výsledků, nicméně dost dlouho tento regionální či institucionální kontext, v němž svůj výzkum prováděla, nespecifikuje. V kapitole 7.3 (*Důvody pro nařízení ústavní výchovy*) v teoretické části práce autorka poněkud bez kontextu zmiňuje výchovný ústav v Jindřichově Hradci, není však jasné, jestli právě ten je onou lokalitou, kde výzkum probíhal. K této podstatné informaci, která podle mého názoru měla stát na počátku nástinu nejen metodiky, ale i v samotném úvodu, se dostáváme až v podkapitole 3.2.2 (*Dotazník*) a 4.1 (*Popis terénu a výzkumného vzorku*).
- Dotazník se mi jeví jako zbytečně podrobný, v němž občas není jasný rozdíl mezi některými otázkami, případně působí nelogicky i samotný fakt jejich položení. Tak např. nerozumím rozdíl mezi otázkami č. 2 (*Jakým způsobem ráda trávíte svůj volný čas?*), č. 4 (*Jaké činnosti se nejčastěji věnujete ve volném čase?*), č. 6. (*Máte nějakého koníčka, kterému se věnujete?*) a č. 7 (*Jakému koníčku či zálibě se ve volném čase nejčastěji věnujete?*). Rozdíly v otevřenosti nebo polouzavřenosti položených otázek tu nehrají podle mého názoru tak zásadní roli, aby byl důvod pokládat je stále znovu různým způsobem. Právě to může být důvodem, proč řada respondentek zřejmě ztratila trpělivost a nevyplnila dotazník celý. Dále nerozumím, proč autorka pokládá i dívkám z výchovného ústavu otázky č. 19. a 20 týkající se trávení volného času s rodinou (není divu, že právě tyto otázky měly nejmenší návratnost). Celkově se mi dotazník jeví jako zodpovědně a pečlivě sestavený, ale zbytečně komplikovaný s řadou otázek pokládaných opakovaně nebo se až únavně prolínajících.
- S touto zbytečnou složitostí aktu dotazování souvisí možná až zbytečně komplikovaný způsob vyhodnocování. Je otázka, jestli u výzkumu postaveného na tak malém vzorku respondentů, navíc regionálně i institucionálně specifickém a s omezeným dosahem a možností zobecnění, má smysl tak podrobné statistické vyhodnocování u každé z 23 položených otázek.

I přes tyto výtky je nicméně patrné, že určitých výsledků se autorka dobrala, z nichž podle mého názoru nejpodstatnější a také nejvíce alarmující je zjištění, že dívky „*žijící v rodinách, navštěvující střední odborné učiliště a střední odbornou školu nemají o mnoho lepší sociální zázemí, než měly nebo mají dívky umístěné ve výchovném ústavu*“ (s. 77). Právě tento zcela neočekávaný výsledek je důvodem, proč se postulované hypotézy, jež tento základní rozdíl apriorně předpokládaly, nepotvrdily a ani potvrdit nemohly. V tomto smyslu považuji úkol její práce z větší části za splněný – autorka si stanovila dobře postavený problém, použila ne zcela bezchybnou metodu, ale výsledek jejího výzkumu odkryl vedlejší, nepředpokládaný poznatek, který poměrně jasně dokládá, že nepotvrzení hypotéz není výsledkem v zásadě špatné metody, nýbrž chybné apriorní premisy, na níž byly obě hypotézy postavené. Toto vše si autorka ve vyhodnocení i závěru práce uvědomuje, jasně formuluje a tak dokazuje, že odvedená práce rozhodně nebyla zbytečná.

Navrhuji, aby se autorka diplomové práce v rámci obhajoby k výše uvedeným připomínkám a pochybnostem vyjádřila, doporučuji práci k obhájení a navrhuji hodnotit známkou **velmi dobře**.

PhDr. Vít Erban, Ph.D.
Katedra filosofie a religionistiky TF JU
5.5. 2015 v Českých Budějovicích

